

implicat activ în acțiunile de conciliere a dizidențelor orgolioase (Vincențiu Babeș, Vasile Lucaciu, Ioan Slavici), manifestate în detrimentul unității mișcării naționale românești din Transilvania la finele secolului al XIX-lea.

Volumul de față aduce necesara reparație morală față de pe nedrept uitatul fruntaș al mișcării transilvane românești, punctând reala contribuție națională adusă de Iuliu Coroianu, într-un context istoric expus cu generozitate de autori, permițând însă și intruziunea în viața personală, în reacțiile și motivațiile omenești ale actorilor principali din cadrul mișcării memorandiste.

În afară de prezentarea lui Nicolae Cordoș și de indicele final, semnate de Gelu Neamțu, monografia propriu-zisă dedicată lui Iuliu Coroianu cuprinde șapte capitole: *Introducere, Originea, familia, studiile. Începuturile activității de avocat și funcționar, reușitele culturale și economice, Începutul activității politice, Redactorul memorandumului din 1892, Pe drumul Seghedinului, Criza Partidului Național Român. Aportul la revitalizarea mișcării naționale din Transilvania și Ungaria (1895-1905), Sfârșitul*. Modelul și călăuza la care s-au raportat autorii în realizarea acestei monografii istorice este crezul exprimat de George Barițiu la biografia lui Andrei Mureșianu: „A scrie despre viața unui om fără a da lectorilor ocazia să pătrundă în reacțiunile sociale, politice și religioase ale timpului său, ar însemna că voiește cineva să le mărginească orizontul așa încât, afară de persoana descrisă, să nu mai poată vedea nimic împrejurul ei și să nu o poată judeca după împrejurările în care se aflase dânsa. Mă voi adopera să nu cad în această eroare” (citat la p. 22). Monografia lui Iuliu Coroianu satisface și respectă acest deziderat pe care și l-a propus.

Ela Cosma

Vlad POPOVICI, *Tribunismul (1884-1905)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008, 434 p.

Reprezentant al celei mai tinere generații de istorici afirmați temeinic în cadrul Facultății de Istorie-Filosofie a Universității clujene în debutul mileniului trei, semnatul monografiei cu titlul sus enunțat a demonstrat variate preocupări de studiu atât în calitate de coautor al unei abordări vizând modernizarea lumii rurale autohtone într-un circumscris răgaz temporal și dintr-un diferit unghi de interpretare decât cel tradițional, de coeditor al seriei de studii de istorie politică și culturală privind tematica identității și alterității, cât și de responsabil cercetător de temerare strădanii de investigare, precum: ilustrarea dualității dintre copilărie și adolescență în trecut, evoluția comunității ortodoxe din localitatea sa natală (Războieni) pentru un extins interval, lenea țăranului român percepută de literatura medicală în spațiul extracarpatic (secolele XIX –XX) și suita de contribuții publicate între anii 2004-2007, reunite în formatul actualei lucrări.

Elaboratul se cadrează suitei de meritorii tentative generate de certe afinități electivă și subiective, evidente într-un dublu palier, cantitativ/calitativ, menite să sondeze aspecte generale/particulare ale unui specific proces, înfățișat într-o configurată investigare a „studiului de caz”. Vlad Popovici dezvoltă un subiect aparte tocmai în ideea de a comensura faptic obiectul propuselor interogații deconstructiviste. El ne dezvăluie acum rezultatul continuei sale trude, încorporată într-un demers cu directă adresare pe seama lectorilor specialiști, prin provocarea deschis afirmată de a-și (in)valida propriul punct de vedere față de țelul stipulat de investigarea coroborată a bibliografiei editate și izvoarelor arhivistice întru comensurarea locului/rolului „Tribunei” și „tribuniștilor” într-un areal spațial și temporal strict circumscris. Viziunea sa interpretativă este permanent incitată de aserțiunile istoriografiei noastre tradiționale cu privire la menirea celor două organe de presă discutate, în schimbarea atitudinii politice a românilor transilvani între 1892-1905, de calitatea de releu cultural asumat de către direcția „junimistă” și de contribuția generală la modernizarea societății românești intracarpatică un triplu palier: economic, bisericesc și școlar. Etape subliniate decent în constructul logic făptuit se referă acum la studiul premiselor dezvoltând formarea universitară și coagularea doctrinară, activitatea politică „tribunistă” în cadrul mișcării naționale considerată drept certă rațiune existențială, dimensiunea culturală interferată cu angajamentul social

și, în final, exercițiul argumentativ probator pentru calificativul de „grup de interese”, în accepție sociologică pentru răstimpul dintre 1884-1905. Astfel că semnatul se manifestă conștient de firescul reconsiderărilor sugerate, de necesitatea regândirii și regăsirii acelu valid și viabil „fir roșu” conducător, în intenția de a reface binomul dintre „adevăr” și „realitate” atunci când recurge, comparat și nuanțat, la complexe modalități de explorare și exploatare complementare paletii de surse consultate. Cartea învederează un temerar excurs științific tocmai în intenția nevoalată de a anula un posibil sentiment de ignorare ori suficiență, prin seria de reflecții critic filtrate în urma parcurgerii materialului de presă, excerptat și problematizat printr-un durabil efort de lectură și sistematizare logică, oferind un constant echilibru între latura narativă și cea explicativă.

Pe întinderea a șase capitole (plus cuvântul înainte, concluziile, epilogul, anexele și bibliografia) distinct vizualizate în capitole incitante prin conținut și sugestive în titlu, autorul îndrăznește o sintetică înfățișare a temei într-o aparte structurare, menită să îmbine abordarea teoretică cu cea practică, în baza unui bogat și inedit material documentar. Efortul încorporat în cele peste 400 de pagini transpare deosebit de oportun odată cu parcurgerea diviziunilor și subdiviziunilor de variate dimensiuni calitative și cantitative. Din debut, autorul își declină intenția de a prelucra dispersata informație edită în scopul de a explica complexul de factori generatori ai apariției „Tribunei” și a coagulării grupului redacțional. Subliniem aici beneficul demers prosopografic necesar să circumscrie orizontul livresc al membrilor colectivului și formația lor intelectuală. Notabil apare totodată excursul de legitimare definitivă a „tribunismului” prin activitate și discurs, legături de rudenie, afinități, loialități, ca și contextul explicit motivat pentru geneza „Tribunei” în debutul anului 1884. Interesante sunt opiniile exprimate cu privire la anumite interpretări istoriografice, perpetuate în spațiu și timp, preluate din memorialistica lui Ioan Slavici, ca și cele de vizibilă demontare a unor teze învechite despre rolul liberalilor, certificat în sens de coincidență/opportunitate/speculație etc. Același mereu atent spirit dubitativ se manifestă atunci când chestionează retoric alte idei perimate despre chestiunea pasivismului și autonomia Transilvaniei, printr-o continuă analiză de discurs și acțiune politică, marcate de evidente continuități/discontinuități și reorientări tactico-strategice. Construcția teoretică „tribunistă” considerăm că a fost pe deplin relevată prin „grilele de analiză” stabilite acum în urma lecturării presei și a coroborării ei cu materialele editate. Am fi dorit însă un mai consistent exercițiu argumentativ referitor la impactul „ideii tribuniste” în masa electoratului român transilvan. După cum am fi reclamat anumite exprimări comparatiste în interpretarea evoluției, cu caracter angajat, a ansamblului doctrinar definitoriu pentru ideea de națiune, cu toate fluctuațiile noționale și terminologice aferente. Relevăm însă faptul că, prin discutarea proiectului de Memorandum din 1887, Vlad Popovici meditează competent asupra unui document aproape complet ignorat istoriografic! Probatorie și se dovedește acum și „punerea în ecuație” a unei mai vechi confruntări între trecut și prezent, în planul scrisului istoric autohton, cu privire la insistența logică în urmărirea aportului „tribunist” doar la prezentarea Memorandumului din 1892 și la opinii despre apropierea „ziariștilor” de Partidul Național Român, în conivență cu explicita investigare a complexului de factori determinanți ai crizei „Tribunei” dintre 1893-1896. Suntem plăcut surprinși de tenacitatea reconstituirii minuțioase a începuturilor „Tribunei Poporului” (1896) pe baza sumedeniei de date editate, selectate critic documentar-interpretativ, evocarea campaniei de polemici reciproce în spațiu și timp, cu unic câștigător pentru „vechii tribuniști”, prin acumularea unui necesar capital de imagine în delimitarea lor ca facțiune separată de linia oficială a P. N. R. Două subcapitole extrem de semnificative îngăduie autorului judecarea paradigmei situării „tribuniștilor” între doctrină și realism politic, în parametrii unei schițe recurente pentru un identificat profil ideologic și singularizat prin următoarele elemente: rădăcini, influențe, evoluții, sinuoșități, paradoxuri, un discurs fidel edificat pe ideea solidarității și constanțe doctrinare sincopat vehiculate (activism/dinasticism/legalism/junimism), peremptorii pentru perspectiva „alteritară” subliniată de „tribuniștii” anatemizați drept elită sau grup de interese. În continuarea analizei sale, autorul încearcă și reușește să destrame un alt clișeu încetățenit tradițional, conform căruia „tribunismul” a fost cu precădere doar un obiect de studiu pentru istoria literară și a privilegiat numai recuperarea tradiției sale culturale, reliefând aspecte distincte ale dimensiunii social-politice, incubate la modul general pentru circumscrierea identitară și validarea tezei unității

naționale. Astfel că, drept concluzie finală, semnatarul reflectează cumpănit despre fenomenul „tribunist”, perceput ca un efort de afirmare colectivă a unui grup restrâns de intelectuali, de formație mentală, tipar cultural și deosebită stare materială, care a încercat să se implice în viața publică mai întâi prin exprimarea publicistică odată cu anul 1884 (și 1896), ca o normală consecință a unui proces de geneză datorat unor factori interni motivanți, cu priorități exprimate ulterior în plan politic, social-economic și desigur cultural.

În final, drept viabilă mărturie a lecturii monografiei și pe verticală, suntem perfect convingși de faptul că elaboratul realizat de către Vlad Popovici reprezintă o incontestabilă radiografiere a fenomenului „tribunist” și că actul de reconstituire efectuat cu devotament și hărnicie, are intrinseci caracteristici legitime întru sublinierea unui atare „pionierat”, survenit din partea tânărului nostru coleg de studiu academic.

Stelian Mândruț

Mircea BARON, *Societatea „Mica” 1920-1948*, Petroșani, Edit. Universitas, 2007, 558 p.

După Primul Război Mondial, economia românească a cunoscut un proces de expansiune și maturizare, în condițiile realizării statului național unitar. Bogățiile miniere ale Transilvaniei au contribuit în mare măsură la acest proces, iar istoricii zilelor noastre au căutat să reconstituie în amănunțime efortul de modernizare al industriei extractive. Profesorul Mircea Baron de la Universitatea din Petroșani și-a inaugurat cercetările cu studiul industriei carbonifere din Valea Jiului în epoca interbelică, oprindu-se apoi și asupra dezvoltării extracției de metale prețioase. Asemenea investigații s-au efectuat deja către sfârșitul perioadei interbelice, dar profesorul Mircea Baron a lărgit în mare măsură aria cercetărilor și baza de documentare prin faptul că a avut la dispoziție fondurile arhivistice ale Societății „Mica”. Drept urmare, a avut posibilitatea de a soluționa anumite probleme nebuloase, care au fost obiectul unor speculații politice pe vremuri, ca de exemplu înființarea Societății „Mica” și procedeele reale prin care ea a achiziționat capitalul societății „Ruda-12 Apostoli”, care funcționa cu capital german. După cum se știe, societățile cu capital german puteau fi pur și simplu lichidate, conform prevederilor tratatelor de pace din anul 1919, dar Societatea „Mica” a preferat să achiziționeze în mod nemijlocit exploatarea aurifere de la Brad, care oricum au fost puse sub sechestru de Consiliul Dirigent al Transilvaniei. Astfel, Societatea „Mica” și-a asigurat exploatarea celor mai mari zăcăminte aurifere din Munții Apuseni, începând cu anul 1920, iar apoi și-a extins cointeresările în domeniul extracției metalelor prețioase și a altor resurse miniere în anii următori. După părerea autorului, s-a format astfel un adevărat „holding” în economia românească, controlat de Societatea „Mica”. Autorul descrie destul de amănunțit și cu multă precizie procedurile cu ajutorul cărora holdingul „Mica” și-a extins activitatea în cele mai importante domenii ale economiei naționale: cariere de piatră și var, industria petrolieră, industria chimică, industria forestieră, industria textilă, industria metalurgică, industria alimentară și industria electroenergetică. Mai mult decât atât, a deținut și participații bancare și a contribuit la întemeierea Băncii Întreprinderilor Aurifere și Miniere, în anii 1938-1939, care a deținut un rol important în domeniul finanțării industriei extractive. După cum reiese, Societatea „Mica” a jucat un rol hotărâtor și în desfășurarea operațiunilor de naționalizare a capitalului străin din deceniul al patrulea, preluând cea mai mare parte a acțiunilor de la societățile „Nitrogen” și Fabrica de celuloză Zărnești, în care participația maghiară era precumpănitoare. Cu toate acestea, autorul subliniază că Societatea „Mica” a continuat să coopereze cu capitalul european, în special cu firmele germane și franceze, având, totodată, cointeresări de capital în întreprinderi miniere din Bulgaria. Autorul remarcă marile progrese financiare înfăptuite de societate în perioada interbelică, astfel că, între anii 1920-1939, valoarea totală a activului imobilizat a crescut de la 47 de milioane la 535 de milioane de lei, iar volumul capitalului social, de la 21 de milioane la 500 de milioane de lei. Într-o altă secțiune a volumului se evidențiază faptul că veniturile totale ale Societății „Mica” au crescut de la 17 milioane